

Liite 1.

Voimassa: 1.8.2026 alkaen

Päivitetty: 5/2026

Esiopetukseen osallistumisen ja oppimisen tuen käytännöt - Nurmeksens kaupunki

Tämä suunnitelma on osa Nurmeksens kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman paikallista kokonaisuutta. Oppiminen ja esiopetukseen osallistuminen on jokaisen lapsen oikeus. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on mahdollistaa kaikille lapsille esiopetuksen tavoitteiden mukainen oppiminen ja toiminta ryhmässä. Päiväkodin johtajan vastuu tuen toteuttamisessa on huolehtia riittävästä resursseista sekä huolehtia henkilöstön yhteistyön ja osaamisen johtamisesta laadukkaan esiopetuksen toiminnan mahdollistamiseksi.

Lukuvuosisuunnitelma laaditaan keväällä esiopetusryhmien selvittyä. Siihen kirjaetaan muun muassa esiopetuksen järjestämiseen liittyviä asioita, lukuvuoden painopistealueet, yhteistyön toimintatapoja sekä oppimisen ja esiopetuksen tukeen liittyviä rakenteellisia ja pedagogisia järjestelyjä. Lukuvuosisuunnitelman laatimiseen osallistuu esiopetusryhmien opettajia, muuta esiopetuksen henkilöstöä ja esihenkilöitä. Jokainen esiopetusryhmä tarkentaa lukuvuosisuunnitelmaa oman ryhmänsä osalta esiopetusvuoden alussa. Lukuvuosisuunnitelmassa otetaan huomioon tulevan lukuvuoden esikoululaisten ja heidän huoltajiensa ajatuksia esiopetukseen liittyen.

Lukuvuosisuunnitelma on päivittyvä asiakirja, joka muotoutuu ryhmän tarpeisiin ja jota päivitetään tarpeen mukaan koko lukuvuoden ajan. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toimivuutta ja toteuttamista arvioidaan lukuvuosisuunnitelmassa ryhmäkohtaisesti. Paikallisen tason lukuvuosisuunnitelman arviointi ja kehittäminen suoritetaan ennen vuodenvaihdetta ja keväällä esiopetusvuoden loppupuolella.

Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikallisia käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Samalla selkeytetään ja yhtenäistetään erilaisten tuen muotojen kirjaamiseen liittyviä käytäntöjä ja toimintatapoja Opetushallitukselta tulevien materiaalien ja ohjeistusten perusteella.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden **järjestäjätason** tehtäviin ja vastuisiin kuuluvat muun muassa esiopetuksen resursseista huolehtiminen, esiopetusryhmien muodostaminen sekä tarkoituksenmukaiseen henkilöstörakenteeseen liittyvät ratkaisut ja toiminnan pedagoginen johtaminen.

Toimipaikkatasolla oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt tarkoittavat muun muassa ryhmien yhteistyötä, tiedon jakamista sekä moniammatillisuuden ja vahvuuksien hyödyntämistä ryhmien välisessä yhteistyössä. Vastuu oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden kehittämisestä, suunnittelusta ja arvioinnista on ensisijaisesti opettajalla ja päiväkodin johtajalla.

Ryhmätasolla oppimista tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen kuuluu kaikkien ryhmän työntekijöiden tehtäviin. Opettajalla on päävastuu niiden suunnittelusta, mutta koko ryhmän tulee olla tietoisia siitä, miten ryhmässä toimitaan. Tässä korostuu yhteisen keskustelun ja avoimen vuorovaikutuksen merkitys lasten oppimista ja kehitystä tukevan toimintakulttuurin luomiseksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa kaikkea esiopetuksen toimintaa ja ne tukevat ryhmän kaikkia lapsia mahdollistaen lasten osallistumisen vertaisryhmän toimintaan. Ne voivat olla luonteeltaan pedagogisia ja rakenteellisia. **Pedagogisia järjestelyjä** ovat muun muassa sensitiivisten ja saavutettavien vuorovaikutus- ja kommunikointitapojen käyttö, selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen, johdonmukaisten pedagogisten toimintatapojen käyttö sekä erilaiset eriyttämisen muodot (esim. pienryhmätyöskentely).

Rakenteellisia järjestelyjä ovat muun muassa esiopetusryhmien tarkoituksenmukainen muodostaminen, henkilöstön rakenteeseen ja mitoittamiseen liittyvät ratkaisut

sekä henkilöstön osaamisen vahvistaminen esimerkiksi täydennyskoulutuksen kautta. Esiopetusryhmiä muodostettaessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon lasten etukäteen tiedossa olevat tuen tarpeet, käytettävissä olevat resurssit ja ryhmäkoko.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen käyttö tukee lasten osallisuutta ja osallistumista esiopetuksen toimintaan sekä vertaisoppimisen prosessia, jossa lapset oppivat toisiltaan ryhmässä toimiessaan. Lasten moninaisiin tarpeisiin vastataan oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, joita toteutetaan ryhmässä ilmenevien tarpeiden mukaisesti. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointia tehdään, jos oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät ole riittäviä lapsen tarpeeseen vastaamiseksi.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ennaltaehkäisevää, varhaisen vaiheen tukea, jonka toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö. Ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöksen tekoa, vaan ne suunnitellaan osaksi esiopetuksen kaikkea toimintaa ja kirjataan ja tarkennetaan ryhmäkohtaiseen lukuvuosisuunnitelmaan. Jokainen esiopetusryhmä arvioi ryhmäkohtaisten tukimuotojen toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta oman ryhmänsä osalta jatkuvasti toiminnan ohessa. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja kehitetään ja mukautetaan lapsiryhmässä ilmenevien tarpeiden mukaan.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on kolme: opettajan antama yleinen tukiopeutus, opetuskielen tukiopeutus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Kaikki ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat pedagogisesti suunniteltuja ja perustuvat ryhmässä havaittuihin tarpeisiin. Tukiopeutusta antaa ensisijaisesti opettaja, mutta myös muu ryhmän henkilöstö voi osallistua sen antamiseen yhteisesti sovittavalla tavalla.

Opettajan antama yleinen tukiopeutus kohdentuu ensisijaisesti erilaisiin oppimiskonaisuuksiin: kyseessä voi olla ns. akateemisten taitojen tai muiden taitojen, kuten

esimerkiksi vuorovaikutustaitojen harjoittelu. Tärkeää on eriyttää toimintaa lasten tarpeiden mukaisesti ja toimia joustavasti muodostetuissa pienryhmissä. Toiminnallisuus, mallintaminen, konkretisointi ja isompien kokonaisuuksien pilkkominen pienempiin osiin ovat keinoja käsitellä tukiopetuksen kohteena olevia asioita lasten kanssa.

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on opetuskielen taidon vahvistaminen, joka tukee osaltaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopeutus tukee ryhmän kaikkia lapsia ja se on osa kaikkea toimintaa. Opetuskielen tukiopeutuksessa huomioidaan kielitietoinen opetus, lasten kielelliset lähtökohdat ja taidot sekä kiinnitetään huomiota toiminnallisuuteen sekä monipuoliseen kielenkäyttöön esimerkiksi loruttelun ja suujumpan keinoin. Leikki ja monipuoliset arjen vuorovaikutustilanteet tarjoavat luontevia tilanteita opetuskielen tukiopetukseen.

Erityisopettajan antama tukiopetus muun opetuksen yhteydessä on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja koko ryhmä hyötyy siitä. Sitä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan antamalla samanaikais- tai yhteisopetuksella. Tärkeää on, että toimintaa suunnitellaan yhdessä erityisopettajan kanssa mahdollisuuksien mukaan. Erityisopettaja voi antaa opetusta koko ryhmälle tai pienryhmälle. Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota ryhmän henkilöstölle osaamisen vahvistamiseksi.

Lapsikohtaiset tukitoimet

Esiopetuksessa ensisijainen tukimuoto on ryhmäkohtainen tuki, mutta jos ryhmäkohtainen tuki ei ole lapselle riittävää, lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia. Lapsikohtaisia tukitoimia ovat **säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, kokoaikainen erityisopettajan opetus pienryhmässä, tulkitsemispalvelut** (esim. tukiviittomat ja tulkkipalvelut), **avustajapalvelut** (esim. lapsikohtainen avustaja) ja **apuvälineet** (esim. AAC-kansio).

Lapsikohtaisen tuen antamisessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut toteuttavat parhaiten lapsen etua. Prosessi lähtee liikkeelle lapsikohtaisten tukitoimien tarpeellisuuden arvioinnista. Jo varhaiskasvatuksessa alkanutta tukea ja

sen vaikuttavuutta arvioidaan ennen esiopetuksen alkamista ja lapsikohtaisia tukitoimia suunniteltaessa. Siirtymävaiheessa on tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Jos lapselle on tehty varhaiskasvatuksessa päätös erityisestä tuesta ja suunnitelma henkilökohtaisesta opetuksen järjestämisestä (HOJKS), niin ne siirtyvät esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen eikä niistä tarvitse tehdä uusia päätöksiä. Esiopetusaikaa koskien tehdään päätös lapsikohtaisista tukitoimista arvion perusteella.

Arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja yhdessä muun henkilöstön kanssa. Lapsen omat mielipiteet selvitetään ja huomioidaan osana tuen tarpeen arviointia. Myös huoltajalle annetaan mahdollisuus osallistua tukitoimien tarpeen arviointiin ja suunnitelman laatimiseen. Tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun voi osallistua myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja muita yhteistyötahoja, kuten esimerkiksi opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisia tai muita asiantuntijoita.

Lapsikohtaisen tuen tarvetta arvioitaessa selvitetään oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti jo toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Arvioinnissa hyödynnetään myös mahdollisten terapiajaksojen palautteita ja terapeuttien kanssa tehtävää yhteistyötä. Näiden tietojen perusteella arvioidaan mitkä ovat lasta parhaiten tukevia tukitoimia. Lapsikohtaisen tuen suunnitelma tai tukipäätös ei edellytä monialaista yhteistyötä, lääketieteellistä lausuntoa tai tarkkaa diagnoosia, sillä lapsikohtainen tuki aloitetaan heti, kun tuen tarve havaitaan.

Jos tuen tarpeen arviointi osoittaa, että lapsi tarvitsee lapsikohtaisia tukitoimia, laaditaan hänelle tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan tuen tarpeen arviointiin perustuvat lapsikohtaiset tukitoimet, miksi lapsi tarvitsee (tai ei tarvitse) lapsikohtaisia tukitoimia ryhmäkohtaisten tukimuotojen lisäksi sekä kuinka tukitoimia toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan. Suunnitelmaan kirjataan myös muut mahdolliset tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetyt tiedot ja selvitykset. Lapsikohtaisen tuen suunnitelma tulee arvioida aina, kun lapsen tuen tarve muuttuu, kuitenkin vähintään kerran vuodessa ja arviointiin tulee kirjata, miten tukitoimia on toteutettu ja millainen vaikutus niillä on ollut lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin. Tuen toteuttamista koskevan suunnitelman vaikuttavuutta arvioitaessa on

hyvä hyödyntää moniammatillista ja -alaista yhteistyötä, esimerkiksi terapiapalautteita.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimisen jälkeen tehdään tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekee sivistysjohtaja. Ennen hallintopäätöksen tekoa tulee kuulla sekä lasta että tämän huoltajaa tai muuta laillista lapsen edustajaa. Kuuleminen voidaan toteuttaa kirjallisesti tai suullisesti. Hallintopäätös voi olla myönteinen tai kielteinen. Päätöstä ei tarvitse tehdä ollenkaan, jos arvioinnissa päädytään yksimielisesti siihen, että lapsi ei tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia. Kielteinen päätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii tuen tarpeen arvioinnin tuloksesta huolimatta. Tukea koskeva hallintopäätös voidaan tehdä myös ilman huoltajan suostumusta, mutta huoltajalla on oikeus vaatia päätökseen oikaisua.

Esiopetuksen poikkeava järjestäminen: varhennettu oppivelvollisuus

Esiopetusta voidaan järjestää poikkeavasti lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä. Varhennettu oppivelvollisuus astuu voimaan 1.8.2026. Tällöin esiopetuksen alkua varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaisehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) ja varhaiskasvatuksen opettaja tekevät yhteistyötä, kun ryhmässä on lapsi, jonka arvioidaan hyötyvän varhennetusta oppivelvollisuudesta eli tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle annettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. He keskustelevat huoltajien kanssa lapsen tilanteesta ja varhennetusta esiopetuksesta sekä sen perusteista.

Veo tekee mahdollisuuksien mukaan käynnin ryhmään ja havainnoi lasta ja hänen taitojaan sekä keskustelee ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa lapsen tilanteesta ja selvittää lapsen mahdolliset lausunnot tai terapiapalautteet ja niiden sisällöt. Tarvittaessa veo voi konsultoida psykologia vanhempien luvalla. Esimerkiksi, mikäli lapsella ei ole vielä ollut lainkaan tutkimuksia tai lapsen tilanteeseen halutaan muuten selvennystä. Veo ja varhaiskasvatuksen opettaja käyvät huoltajien kanssa

läpi varhennetun oppivelvollisuuden hakemiseen liittyvän prosessin. Mikäli arvioidaan, että varhennetun oppivelvollisuuden hakeminen on lapsen kokonaistilanteen vuoksi perusteltua, täytetään yhteistyössä vanhempien, varhaiskasvatuksen opettajan ja veon kanssa varhennetun oppivelvollisuuden hakemuslomake. Lomake sisältää selvitysosion, johon veo, varhaiskasvatuksen opettaja ja huoltajat laativat yhteistyössä selvityksen lapsen kokonaistilanteesta, vahvuuksista ja yksilöllisistä tuen tarpeista. Hakulomakkeeseen voidaan tarvittaessa liittää mahdollinen psykologin tai lääketieteellinen lausunto tai muu vastaava esim. terveydenhuollon kanssa yhteisesti muodostettu näkemys lapsen tilanteesta. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että mahdollisesta lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Täytetty lomake käydään läpi huoltajan (tai muun lapsen virallisen edustajan) kanssa ja huoltaja hyväksyy lomakkeen allekirjoituksellaan.

Huoltajan ja lapsen kuuleminen toteutetaan ennen hallintopäätöksen tekoa. Hallintopäätöksen varhennetusta oppivelvollisuudesta tekee sivistysjohtaja. Ryhmän opettaja huolehtii kuulemisesta lapselle soveltuvalla tavalla hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden. Varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa hakemukseen päivämäärän, jolloin lasta on kuultu (lapsen kommentteja ei tarvitse kirjata). Huoltajien kuuleminen toteutetaan lomakkeen allekirjoituksen yhteydessä ja kuulemisen ajankohta merkitään lomakkeeseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta ja hänellä on oikeus osallistua esiopetukseen jo sinä vuonna, jona hän täyttää viisi vuotta. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta, jos huoltaja niin päättää. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöksenteossa lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastellaan monista eri näkökulmista moniammatillista ja -alaista yhteistyötä hyödyntäen. Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja -alaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Kun päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta on tehty, varhaiskasvatuksen opettaja laatii yhteistyössä veon ja huoltajien kanssa lapsikohtaisen tuen arvion ja suunnitelman. Sen jälkeen tehdään hallintopäätös lapsikohtaisesta tuesta.

Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta voidaan myöhentää vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista. Tällöin huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Jos lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksissa säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina hallintopäätös, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen. Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvistä käytännöistä ja vastuista sovitaan tapauskohtaisesti Opetushallituksen ohjeiden mukaisesti. Sairaalaopetusta ja sairaalaopetuksen konsultatiopalvelua järjestetään myös Opetushallituksen ohjeiden mukaisesti. Niiden järjestämiseen liittyvistä yhteistyökäytännöistä ja vastuista sovitaan tapauskohtaisesti.